

ПРОПУСНАТИЯТ ШАНС НА БЕЛОГРАДЧИК В ПОСЛЕДНОТО ДЕСЕТИЛЕТИЕ НА XX ВЕК (САМО ЕДНА ГОДИНА СТУДЕНТСКИ ГРАД)

ВЕСЕЛИН БОРИСОВ

Abstract. The first (and last) higher school year began in Belogradchik in the autumn of 1995. Two University programs were launched: Management of Culture and Tourism and Management of Health Services. The students were 90 in total. Formally they were students of the Business Academy at Svishtov. The beginning of the higher education in Belogradchik was not successful. Under unfavourable circumstances, described in brief in the present article, the higher education in Belogradchik was ceased.

Keywords: higher education, Belogradchik, doc. Emil Pavlov

Едно от впечатляващите неща в западноевропейските страни и особено в Англия е, че голяма част от университетските структури се намират извън големите центрове, далеч от влудяващия ритъм на многолюдните градове. Това непривично за нас, българите, усещане получих при посещения в провинциални английски градове като Йорк, Кентърбъри, Лийдс, Бристол, Нотингъм, Кембридж, в холандските градове Маастрихт и Ден Хелдер. В това отношение типична е Германия с десетките си факултети и университетски филиали в малки провинциални градове.

Тъй като следващото изложение се отнася за Белоградчик някой скептик ще ми възрази, че това са по-големи и икономически по-развити градове. Отговорът ми е следният: Нека гледаме не нещата по-широко, исторически. Тези университети и факултети са откривани преди повече от сто години в споменатите градове, когато те са имали значително по-малко население.

Тъй като отдавна съм в академичния свят, имам твърдото убеждение, че примитивно и фатално е да се приема броят на жителите в даден град като решаващ фактор за наличие на учебна университетска структура. За всяко нещо решаващото е да има идея и ентузиаста, които да я реализират. И в България има не малко примери за това – помислете в голям град ли бе разкрита навремето Стопанската академия в Свищов (в момента с най-много студенти в България), колко университета има в град като Благоевград, колко студенти и по какви профили има в Смолян, в Сливен, в Плевен и т.н.

Ключът в индивидуалния живот и в историческата съдба на народите не е в някакъв магически „късмет“, а в идеите, в инициативните личности, в мечтателите, които раздвижват застоялата вода на днешния ден...

...Тези неволни размишления ми се натрапват, когато си мисля за едно *изключително събитие* в летописа на Белоградчик, събитие, което за съжаление не впечатли местните лидери, местните хора и то постепенно потъва в праха на забравата.

Учебната 1995-1996 година. Нещо невероятно и немислимо в очите на стандартните личности!.. В Белоградчик за една година имаше студентско присъствие. В набързо приспособената зала на Младежкия дом се събраха деветдесет студенти по две специалности: мениджмънт на културата и мениджмънт на здравеопазването.

Историята на „студентския” град Белоградчик започна така.

През последните години на миналия век (и хилядолетие) в България избуя един непреодолим стремеж сред местни ръководители да създават академични структури в своите градове – университети, факултети, филиали, изнесено обучение, колежи...

Студентски глъч вече оглася градове, които никога не са имали студенти – Смолян, Сливен, Ловеч, Монтана, Враца, , Казанлък...

Само в моя роден край, във Видин и Белоградчик си нямаха студенти... А там населението застаряваше неумолимо, имаше нужда от младежко освежаване. Но имах чувството, че по това време лидерите на Северозападна България бяха равнодушни пред западането на областта.

Бях силно емоционално свързан с родния край и скрито завиждах на другите градове, които светкавично се „снабдиха” с факултети.

... Любопитно е, че докато в областния център Видин битуваше инерцията, в по-малкия красавец Белоградчик идеята за академична структура бе реализирана почти светкавично (макар и за кратко време). Бъдещият историк спокойно може да напише повест, озаглавена *„Белоградчик – студентски град за една година”*.

В началото на 1995 година двама белоградчишки ентузиаста активно търсеха възможност за създаване на академична структура в

нашия роден край. Това бяха кметът на града Борис Николов и началникът на отдел „Култура” в общината Емил Павлов, доктор по естетика. С тях имахме няколко общи разговори за бъдещето. Установи се добър контакт с доцент К. Каменов (наш земляк), заместник-ректор на Стопанската академия „Д. Ценов” в Свищов.

С кмета Борис Николов и Емил Павлов два пъти посетихме ректора на Стопанска академия - Свищов. Той възприе идеята за тъй нареченото *изнесено обучение* (подобие на филиал) в Белоградчик по две специалности: (а) Мениджмънт на културата и туризма; (б) Мениджмънт на здравеопазването.

Възприе се идеята първоначално обучението да бъде задочно, нещо като пробен камък за бъдещия успех на инициативата. И досега пазя като скъп спомен афишът с обява за прием на студенти в Белоградчик – по 45 души задочно обучение за всяка от двете специалности.

След приемния изпит бяха приети общо 90 студенти.

На 1 ноември 1995 година в Младежкия дом на Белоградчик (Фиг. 1) бе тържествено открита учебната година. Бяха дошли преподаватели от Свищов. Произнасяха се оптимистични речи. Дадох думата и на мен. С приповдигнат тон казах нещо подобно:

- Скъпи земляци, присъстваме на историческо събитие. На прага на Новия век Белоградчик става територия на студенти. Нека скептиците знаят, че в това няма нищо необичайно. В западните страни не само големите градове стават университетски центрове. Идете в Англия, в Холандия, в Германия и вие ще видите градове с двайсет хиляди жители, които имат утвърдени факултети. Типичен пример е Кембридж, град малко по-голям от Видин... Аз мечтая за следващия век, за времето, когато Белоградчик ще бъде един малък Кембридж на България...

Оптимизмът ни бе върховен.

Фиг. 1. Младежкия дом – белоградчишкият “университет”

Но още в онзи тържествен момент ми направи впечатление неугледната зала на Младежкия дом, която трябваше да бъде първата аудитория за студентите в двете специалности.

Бях неволен свидетел на разкриването на академични структури в други градове и знаех, че първите впечатления са много решаващи за успеха на всяко начинание.

Затова разговарях с новия кмет на Белоградчик Владимир Живков. Убеждавах го да започнат спешно ремонт или поне да имитират ремонт на сграда за новата университетска структура. Така ръководството на Стопанската академия в Свищов щеше да разбере, че хората в Белоградчик действат, че са взели присърце новата инициатива. Дори посочвах на кмета конкретна почти свободна сграда за тази цел.

Освен това агитирах кмета всеки идващ в града преподавател – професор, доцент, - да бъде посрещан с кола още на гара Орешец, да не ползва никакви автобуси. И да се осигури приятно пребиваване на всеки преподавател в Белоградчик, приятелски вечери, посещения на скалите, на Магурата и други.

Кметът ме слушаше мълчаливо и нарядко повтаряше:

- Но все пак, да видим доколко ще е перспективно това... Как ще оправдаем разходите... Не знам как ще реагират общинските съветници...

Явно, отново срещях познатата ми инертност и апатия на белоградишките ръководители.

Но в момента студентите в Белоградчик бяха обективен факт и се гордеех с успешното начинание...

Потекоха дните и месеците. В един майски ден на 1996 година тревожно ми се обади Емил Павлов, главният инициатор на академичната структура в Белоградчик. Каза ми, че в Стопанска академия-Свищов са решили да изтеглят обратно студентите си в Свищов, тъй като в Белоградчик досега не са създадени подходящи материални условия за обучение.

Не повярвах на тревожния сигнал. Но това наистина бе краят на студентското обучение в Белоградчик.

Приключи първата и единствена студентска учебна година на в Белоградчик. Студентите се преместиха в Свищов.

Остана нереализирана една мечта за студентско присъствие в Белоградчик – нещо, което толкова щеше да приляга на един град на Седемте чудеса...

Едно начинание, извоювано с толкова усилия, което бе вече факт, изчезна за броени дни благодарение на безразличието и бездействието на белоградчишките ръководители.

Фиг. 2. Доц. д-р Емил Павлов

Остана само **безпрецедентният** исторически факт, че Белоградчик е бил студентски град за една учебна година.

Ако споменът топли, то това е единствената топлина, която ме стопля сега като местен патриот.

И още нещо! Споменът отново ражда мечти. А това поражда нов оптимизъм за бъдещето на нашия уникален край.

Разказвам тези фрагменти от живота с една неудовлетвореност от неизпълнен партиотичен дълг към родния край. Не е достатъчно просто да обичаш родното място. Нужно е да направиш нещо реално за него, да оставиш ясна следа...

Видинският и белоградчишкият край дадоха на България доста известни хора – политици, държавници, писатели, учени (наскоро преброих само в Софийския медицински университет шестнадесет професори и доценти с белоградчишки корен).

И как никой от тези хора с възможности и с реална власт не направи нищо реално за родния си край. Неволно си спомням името на охуления политик и държавник Бай Тошо (Тодор Живков). Каквито и кусури да му търсим, едно не можем да му отречем – той показва на всички нашенски величия как се обича роден край. Неговото родно село Правец и целия беден Ботевградски край се превърнаха в цветущи места за живот и труд, а сега и територия на студенти.

Очевидно, моите влиятелни земляци нямаха онова качество, което може да се нарече родолюбие или, по-прозаично, местен патриотизъм. И не е случайно, че Северозападният регион на България си спечели народното прозвище Северозападна България.

Очевидно е също, че любов от разстояние не става.

И затова както спасението, така и бъдещият триумф на моя роден край ще дойде не когато благоволят знаменити земляци и високопоставени личности, а когато неговата съдба се поеме от

обикновените хора, от истинските родолюбци, живеещи там, на родната си земя, дишащи нейния чист въздух.

Не друг, а големият мечтател доцент Емил Павлов показва на скептиците и на инертните хора, че мечтите могат да бъдат реализирани. За мечтите няма бариери!.. Бях в Благоевград, срещях студенти и колко трудно ми беше да обясня, че един от техните преподаватели – доценти живее постоянно не в София, а в Белоградчик. „Много далече!” – възкликна един от студентите... Да, но за мечтите няма разстояния! Човек като Емил Павлов не се тревожеше от разстоянията, от многочасовото пътуване... Той твореше и мечтаеше, пътувайки.²⁾

...Мечтата се ражда и окриля от спомена.

Вярвам, че споменът за „студентския град” Белоградчик рано или късно ще роди нови мечтатели сред бъдещите белоградчишки лидери.

БЕЛЕЖКИ

1. Статията посвещавам на паметта на белоградчишкия родолюбец-интелектуалец, мечтателят доцент д-р Емил Павлов (1943-2009).
2. Последната научна публикация на доц. Павлов се появи след неговата неочаквана кончина – той не можа да я види. Ето я: <http://bjsep.org/getfile.php?id=17>

✉ Prof. Dr. Veselin Borisov, DSc.
Medical University - Sofia
E-Mail: vesbor.ph@abv.bg